

V TOMTO ČÍSLE

2. Téma

- Ohlédnutí za fotbalovým mistrovstvím světa v Rusku aneb lidská práva na velkých sportovních akcích

3. Vědecké konference

- HELP začíná pomáhat univerzitám
- Náhled do zákulisí Komise OSN pro mezinárodní právo

4. Judikatura Ústavního soudu

- ÚS zrušil omezení osob oprávněných k restituci pozemků (tzv. druhou restituční tečku)

5. Studentská vědecká soutěž

- Odstrašování nebo eskalace? Jaderné zbraně v rámci mezinárodního práva

**Bulletin Výzkumného centra pro
lidská práva (UNCE)**

ISSN (on-line): 2571-0923

Vydavatel:

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta,
Výzkumné centrum pro lidská
práva
nám. Curieových 7
116 40 Praha 1

e-mail: vcpl@centrum.cz

www: <http://www.vcpl.cz>

1. Editorial

Vážení čtenáři,

Na začátku září, po letních prázdninách, dostáváte do rukou nové číslo Bulletinu Výzkumného centra pro lidská práva (UNCE). Jako obvykle obsahuje kromě tématického článku řadu informací, zpráv a recenzí.

Tématem úvodního příspěvku z pera Ondřeje Svobody je velmi zajímavá, aktuální, ale často opomíjená problematika lidských práv a sportu, resp. velkých sportovních akcí.

V další rubrice Alla Tymofeyeva podává zprávy ze dvou konferencí (ve Štrasburku a Ženevě). Pro aktivity UNCE je zvláště zajímavá výroční konference Evropského programu pro vzdělávání právníků v oblasti lidských práv (program Rady Evropy).

Rubrika z judikatury přináší informaci a komentář Pavla Ondřejka k zajímavému nálezu Ústavního soudu ČR, který zrušil tzv. druhou restituční tečku (v zákonu o půdě).

Kamila Šrolerová v tomto Bulletinu představuje novou mezinárodní studentskou vědeckou soutěž. Dále jsou zde prezentovány dvě nové zahraniční monografie, zaměřené na evropské správní právo a srovnávací ústavní teorii. V závěru Bulletinu je představen **nový časopis „East European Yearbook on Human Rights“**, který je další příležitostí publikovat i pro členy UNCE.

Z nedávných aktivit VCLP je třeba zmínit interní seminář na téma Soudní ochrana lidských práv (26.6. 2018), který splnil a překonal očekávání. Potvrdil potřebnost mezioborové diskuse k různým otázkám, kterými se členové Centra zabývají.

Písemné výstupy budou uveřejněny v časopisech nebo dalším svazku SLP. V tomto měsíci pak již vyjde očekávaná mezinárodní publikace „Business and Human Rights“.

V souvislosti s plánovanou konferencí k 70. výročí Všeobecné deklarace lidských práv bude v nejbližších dnech uveřejněna výzva (Call for papers). Těším se na bohatou účast.

Prof. JUDr. Pavel Šturma, DrSc.
koordinátor Centra

2. Téma

Ohlédnutí za fotbalovým mistrovstvím světa v Rusku aneb lidská práva na velkých sportovních akcích

Nedávno proběhlé mistrovství světa ve fotbale, které se uskutečnilo v Rusku, představuje vhodnou příležitost k zamyšlení se nad vztahem lidských práv a velkých sportovních akcí, která nemusí být na první pohled zcela zřejmá.

Je všeobecně přijímáno, že pořadatelství podobných typů akcí má řadu pozitiv, např. tvorbu pracovních míst, zviditelnění dané země nebo města ve světě, investice do rozvoje města a jeho infrastruktury nebo pouhá popularizace sportu.

Ve skutečnosti ale organizování podobných akcí může mít významný dopad na dodržování lidských práv v mnoha oblastech, ať už jde o *svobodu vyjadřování a shromažďování, zachování minimální životní úrovně, pracovní-právní standardy, pašeráctví, ochranu vlastnického práva k půdě, bezpečnost nebo příležitost pro korupci.*

Co si ale představit pod velkou sportovní akcí? Zpravidla jde o událost globálního, nebo alespoň regionálního rozsahu, která poutá pozornost milionů diváku, pravidelně se opakuje se střídáním míst, kde probíhá, ať už jde o hostitelské země, nebo samotná města.

Nejtypičtějším příkladem jsou Olympijské hry, zmiňované mistrovství světa ve fotbale, nebo také Hry Commonwealthu či Panamerické hry.

Navzdory tomu, že podstatná část států i mezinárodních sportovních asociací se prostřednictvím mezinárodněprávních závazných i soft law instrumentů přihlásily k zohledňování dodržování lidských práv při posuzování kandidatur na pořádání velkých sportovních akcí, úspěšné pořadatelské země z posledních let mnohdy nejsou ukázkovým příkladem respektování lidskoprávních závazků.¹

¹ Kromě nedávno skončeného mistrovství světa ve fotbale v Rusku např. zimní olympijské hry v Pekingu v roce 2022 nebo mistrovství světa ve fotbale v Kataru v roce 2022.

Obecné zásady Organizace spojených národů v oblasti podnikání a lidských práv, které představují globální standard pro prevenci a řešení negativních dopadů na lidská práva v souvislosti s podnikatelskou činností, přitom ukládají, že potenciální újma na lidských právech musí být identifikována, zmírňována a napravena, přičemž důraz je kladen na prevenci a přijetí opatření pro předcházení potenciální újmě.

Tyto cíle by měly vést v patrnosti nejen pořadatelské země, ale také mezinárodní sportovní organizace a svazy, sponzoři a vysílací společnosti.²

Pravděpodobně nejrozšířenějším nežádoucím jevem doprovázejícím velké sportovní akce jsou pracovní-právní podmínky.

V hodnotových řetězcích pro velké sportovní akce je zcela běžná nucená práce, ať už jde o zajištění dodávek sportovního vybavení nebo suvenýrů a reklamních předmětů.

V továrnách v jihovýchodní Asii je např. doloženo opakované systematické porušování základních pracovních podmínek při výrobě licencovaných produktů pro turnaje FIFA nebo olympiády.³

Systematické nedodržování základních bezpečnostních standardů je viditelné u velkých stavebních prací, jako jsou nové stadiony a nezbytná infrastruktura. Před pořádáním letní olympiády v Athénách v roce 2004 zemřelo během stavebních prací 14 lidí a přes tisíc jich bylo vážně zraněno.⁴

Kritice se v tomto směru nevyhnulo ani ruské pořadatelství fotbalového šampionátu. Nevládní organizace dlouhodobě upozorňovaly na nevyhovující podmínky, při kterých mělo zemřít minimálně 17 dělníků.⁵

² Ačkoli to nemusí být na první pohled zřejmé, vysílací společnosti mohou hrát odpovědnou roli, pokud jde např. o respektování práva na svobodu projevu, nebo naopak na soukromí.

³ Clean Clothes Campaign, *Toying with workers' rights*, 23. února 2012. Dostupné na: <https://cleanclothes.org/news/2012/02/23/toying-with-workers-rights>

⁴ Thomas F. Carter, *Pulling back the curtain: On mobility and labour migration in the production of mega events*. In: Noel B. Salazar, Johan Wets, Luana Gama Gato, Sarah Van de Broucke (eds.), *Mega-Events Mobilities: A Critical Analysis*, Routledge 2017, s. 22.

⁵ Human Rights Watch, *Red Card: Exploitation of Construction Workers on World Cup Sites in Russia*, 20. června 2017, s. 15.

Podmínky na staveništích v Kataru, který bude hostit další mistrovství světa ve fotbale v roce 2022, vedly dokonce k podání stížnosti na FIFA u švýcarského Národního kontaktního místa pro Směrnici OECD pro nadnárodní podniky.

Situace nájemných dělníků z Indie, Pákistánu nebo Bangladéše na těchto stavbách je notoricky známá.

Odborům či nevládním organizacím je navíc zakázán vstup na staveniště. Projednání případu ve Švýcarsku nakonec vedlo k tomu, že FIFA připustila ve spolupráci s katarskou vládou budoucí společné inspekce se zástupci dělníků a zajištění pravidelného platu a zlepšení bezpečnosti na staveništích.⁶

Dalším doprovodným negativním jevem je pašeráctví. Při fotbalovém světovém mistrovství v Německu v roce 2006 se v zemi očekával nárůst nucených, nebo zahraničních prostitutek až o 40 tis.,⁷ což vyvolalo silnou lokální kampaň upozorňující na související rizika. Při pořádání velkých sportovních akcí je jedním z nejdůležitějších aspektů bezpečnost, kdy se přeplněná sportoviště plná fanoušků stávají ideálním terčem potenciálních teroristických útoků.⁸

Pořadatelské státy proto v zájmu předcházení možných útoků zpřísní bezpečnostní opatření. Mnohdy však tato opatření mohou přesáhnout legitimní mez a vést k závažnému porušování základních lidských práv. Extrémním případem je Brazílie. Ze statistik vyplývá, že organizace velkých sportovních akcí v nedávných letech vedla k rostoucí agresivitě brazilských ozbrojených složek. V roce 2014, tj. v roce pořádání světového mistrovství ve fotbale, byl zaznamenán nárůst o 39,4 % zabitých při policejních zásazích. V měsících předcházejících olympiádě v Riu byl registrován nárůst zabitých policí v pořadatelském městě dokonce o 103 %.⁹

⁶ National Contact Point of Switzerland, Final Statement: Specific Instance regarding the Fédération Internationale de Football Association (FIFA) submitted by the Building and Wood Workers' International (BWI), 2. května 2017,

⁷ International Organisation for Migration, Trafficking in Human Beings and the 2006 World Cup in Germany, IOM Migration Research Series, No. 29, 2007, p. 24.

⁸ V r. 2015 např. proběhl teroristický útok před Stade de France v Paříži v momentě, kdy probíhal zápas.

⁹ Amnesty International, You Killed My Son: Killings by Military Police in Rio de Janeiro, 3. srpna 2015, s. 33; Amnesty International, Brazil: A legacy of violence: Killings by police and repression of protest at the Rio 2016 Olympics, 15. září 2016, s. 7.

Před pořádáním uvedených akcí navíc brazilský Kongres zpřisnil nebo schválil zcela nové zákony (např. „protiteroristický zákon“), které omezovaly shromažďovací právo a svobodu projevu.

Současně byli také zastrašováni lidskoprávní aktivisté, kteří se na tento nežádoucí vývoj snažili upozornit.¹⁰

Uvedený stručný text na několika příkladech z posledních let dokládá, že velké sportovní akce mají také svoji odvrácenou tvář, kdy je jejich pořádání často doprovázeno rozšířeným porušováním lidských práv, a to buď přímo na místě, v zemi, která sportovní akci pořádá, anebo prostřednictvím globálních dodavatelských řetězců v různých částech světa.

Záleží především na mezinárodních sportovních asociacích a pořadatelských státech, aby věnovaly těmto negativním dopadům větší pozornost než doposud a přijaly do budoucna opatření, která je budou minimalizovat.

Ondřej Svoboda

3. Vědecké konference

HELP začíná pomáhat univerzitám

Ve dnech 21.-22. června 2018 se v budově Rady Evropy ve Štrasburku konala výroční konference HELP s názvem „Good training for good judgments“.

Konferenci zahájila **Gabriella Battaini-Dragoni**, zástupkyně generálního tajemníka Rady Evropy. Program konference zahrnoval vystoupení prezidenta PACE **Michela Nicoletti** a soudce a místopředsedy Evropského soudu pro lidská práva **Linos-Alexandre Sicilianose**. Konference byla uspořádána pod chorvatským předsednictvím v Radě Evropy, události se proto zúčastnil také **Miroslav Papa**, velvyslanec Stálé mise Chorvatska při Radě Evropy.

¹⁰ Mega-Sporting Events Platform for Human Rights, Human Rights Risk Mitigation in the Sports Context, 1. února 2017, s. 22.

Za Českou Republiku se konference účastnili **Jiří Novák, Lenka Vojířová a Alla Tymofeyeva**.

HELP, tedy Evropský program pro vzdělávání odborníků v oblasti lidských práv (*European Programme for Human Rights Education for Legal Professionals*), je iniciativa Rady Evropy, která je zaměřena na podporu členských států při uplatňování Evropské úmluvy o lidských právech (EÚLP) na národní úrovni v souladu s doporučením Výboru ministrů (2004), prohlášení z Interlakeny z roku 2010, prohlášení z Brightonu z roku 2012 a prohlášení z roku 2015 z Bruselu.

Foto z HELP Annual Conference: „Good training for good judgments“

zdroj: <https://www.coe.int/en/web/help/-/council-of-europe-help-annual-conference-good-training-for-good-judgments->

Cílů tohoto programu se dosahuje prostřednictvím specializované výuky za účelem zvýšení schopností soudců, právníků a státních zástupců ve všech 47 členských státech uplatňovat EÚLP v jejich každodenní práci. Právní profesionálové, kteří stojí v popředí ochrany lidských práv, včetně práv obětí, musí mít skutečně kvalitní výcvik a právě takovou kvalitní výuku nabízí HELP.

Platforma HELP zahrnuje mimo jiné on-line výuku v jednotlivých tématech spojených s EÚLP jako například přijatelnost stížnosti (*Admissibility Criteria*), Business and Human Rights, zákaz diskriminace a dalších.

Většina on-line kurzů je v angličtině, ale mnohé z nich jsou přeložené i do dalších jazyků Rady Evropy. Tak například kurz s názvem *Data Protection and Privacy Rights* je nabízen také v češtině.

Tato on-line výuka je zcela zdarma, stačí se zaregistrovat na stránce:
<http://help.elearning.ext.coe.int/>.

Konference zahrnovala také řadu workshopů. Pro nás nejzajímavější měl název *Human Rights Education and Universities (Law Faculties): Developing Strategies?* Tento workshop proběhl dne 22. června 2018 v dopoledních hodinách a zahrnoval vystoupení a komentáře jak profesionálů HELP, tak i zástupců právnických fakult.

S prezentacemi vystoupili **Raluca Bercea** z rumunského HELP Info Point, **Bakhtiyor Avezdjanov** z Kolumbijské univerzity v New Yorku a **Tamara Shashikhina** z MGIMO.

Prof. Avezdjanov zejména představil program *Global Freedom of Expression of Columbia University*, který nejenom nabízí možnost seznámit se s judikáty, týkajícími se svobody projevu, ale také požádat o jejich zpracování.

To znamená, že pokud někdo nemůže na stránkách projektu nalézt případ, který ho zajímá, odborníci z Kolumbijské univerzity provedou právní analýzu tohoto případu na objednávku.

Databáze, která je přístupná na stránkách <https://globalfreedomofexpression.columbia.edu/>, zahrnuje již teď více než jeden tisíc judikátů z jednotlivých soudních institucí z celého světa.

Na workshopu se také diskutovaly otázky vytvoření spolupráce mezi univerzitami a fakultami i pro účely výuky EÚLP. Přičemž se mluvilo o tom, že výuka EÚLP by se neměla omezovat pouze na právnické fakulty, ale mohla by se konat také na fakultách lékařských, žurnalistiky a dalších.

Odborníci z HELP jsou nově připraveni učit nejenom praktikující právníky, ale i studenty. Hovořilo se o tom, že kurzy pro studenty a odborníky s praxí by se měly lišit.

Zatím se spolupráce HELP s univerzitami nachází v počátečním stadiu. Věříme však tomu, že tato nová iniciativa HELP vyústí v plodnou spolupráci, která bude prospěšná pro studenty i pro vyučující vysokých škol v členských zemích Rady Evropy.

Alla Tymofeyeva

Náhled do zákulisí Komise OSN pro mezinárodní právo

Dne 13. července 2018 se v prostorách Ženevské univerzity (*Uni Mail, Université de Genève*) konala konference s názvem „*Insights on the work of the International Law Commission*“.

Tato konference byla součástí programu 54. semináře z mezinárodního práva (*UN International Law Seminar*), který je organizován na půdě OSN (<https://ilsgeneva.ch/>).

Seminář se koná každoročně a je určen pro postgraduální studenty v oboru mezinárodní právo, mladé vědce, vládní úředníky a mladé právníky, zaměřující se na oblast mezinárodního práva.

Cílem tohoto semináře je rozšíření znalostí o práci Komise OSN pro mezinárodní právo, sledování kodifikace a progresivního rozvoje mezinárodního práva.

Konferenci zahájil svým proslovem **Nicolas Levrat**, profesor a vedoucí katedry mezinárodního práva veřejného a mezinárodních organizací, z Právnické fakulty Ženevské univerzity. Poté postoupil slovo **Maře Tignino**, koordinátorce Platformy pro mezinárodní právo v oblasti vodního hospodářství (*Ženevské vodní centrum*), z Právnické fakulty a Institutu pro environmentální vědy Ženevské univerzity. Dr. Tignino byla hlavní organizátorkou této konference.

Po krátkém úvodu, představila Mara Tignino oba řečníky a další účastníky konference. Prof. **Pavel Šturma**, vedoucí katedry mezinárodního práva na Právnické fakultě Univerzity Karlovy a člen Komise OSN pro mezinárodní právo, prezentoval svoji práci jako zvláštní zpravodaj Komise. Jednalo se o téma sukcese ve vztahu k mezinárodní odpovědnosti státu (*Succession of States in respect of State Responsibility*).

Detailní informace o prvních dvou zprávách prof. Šturmy z roku 2017 a 2018 jsou k dispozici zde: http://legal.un.org/ilc/guide/3_5.shtml.

Prof. Šturma ve svém vystoupení hovořil o vzniku tohoto tématu, jeho významu a krátce shrnul obsah nových návrhů článků 5 až 11. Uvedl přitom příklady z praxe, které podporují možnost sukcese ve vztahu k odpovědnosti států, jako například *spor Gabčíkovo-Nagymaros*. Následně svoji práci v rámci Komise OSN pro mezinárodní právo prezentoval Sir **Michael Wood**, zvláštní zpravodaj

Komise pro téma identifikace obyčejového mezinárodního práva. Kromě práce v Komisi OSN působí také jako právník v Londýně a senior fellow v Lauterpacht Centre for International Law, University of Cambridge.

Komise přijala návrh závěrů Sira Michaela Wooda v druhém, konečném čtení. Letos Sir Wood představil svoji pátou zprávu, kterou lze najít zde: http://legal.un.org/ilc/guide/1_13.shtml.

Prof. JUDr. Pavel Šturma, DrSc. (v roli zvláštního zpravodaje Komise OSN pro mezinárodní právo) přednáší svůj konferenční příspěvek

Zdroj: archiv Ally Tomyfeyevy

Následovaly dotazy publika k vystoupení obou členů Komise. Po krátce přestávce probíhaly komentáře projednaných návrhů článků a zpráv Komise OSN pro mezinárodní právo.

Jako první vystoupila **Dane Azaria**, odborná asistentka na Právnické fakultě Londýnské univerzity (*University College of London*). Komentovala především práci Sira Michaela Wooda k mezinárodnímu obyčejí. Dále svoje komentáře představil Prof. **Marcelo G. Kohen** z Institutu mezinárodních a rozvojových studií (*HEID*). I když je generálním tajemníkem a bývalým zpravodajem Institutu mezinárodního práva (*IDI*) k tématu sukcese ve vztahu k mezinárodní odpovědnosti státu, komentoval ve svém příspěvku nejen práci Prof. Šturmy, ale také i Sira Michaela Wooda.

Poté se slova ujal Prof. **Robert Kolb** z Právnické fakulty Ženevské univerzity. Stejně jako předchozí řečník komentoval obě vystoupení členů Komise. Zejména mluvil o neviditelném obyčejí, který pozitivní normy práva nemohou zachytit.

Účastníci konference „Insights on the work of the International Law Commission“ – Ženeva, červenec 2018

Zdroj: archiv Ally Tomyfeyeva

V závěru této konference vystoupila **Alla Tymofeyeva**, odborná asistentka na Právnické fakultě Univerzity Karlovy.

Soustředila se ve svých komentářích především na téma sukcese ve vztahu k mezinárodní odpovědnosti. Její komentář směřoval ke zprávě plánované v roce 2020, kde se prof. Šturma má v úmyslu zabývat mimo jiné ochranou lidských práv jednotlivce.

Ve svém příspěvku Alla Tymofeyeva odkázala na příslušnou judikaturu Evropského soudu pro lidská práva, zejména na nový judikát z července roku 2018 ve věci *Volokitin a další proti Rusku*.

Za vystoupením komentátorů následovaly otázky z publika. Týkaly se uznání soudní praxe jako potvrzení mezinárodního obyčeje, judikatury k odpovědnosti států v případě sukcese a dalších oblastí.

Alla Tymofeyeva

4. Judikatura ústavního soudu

Ústavní soud zrušil omezení osob oprávněných k restituci pozemků (tzv. druhou restituční tečku)

Úprava restitucí nemovitostí byla Ústavním soudem již několikrát přezkoumávána.

Nález ze dne 19. června 2018, sp. zn. Pl. ÚS 35/17, se týkal novely zákona o půdě (Zák. č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů), která vylučovala možnost, aby oprávněné osoby získaly za účelem uspokojení restitučních nároků převodem jiný pozemek ve vlastnictví státu. Namísto toho měly tyto osoby od 1.7.2018 získat finanční náhradu za pozemek, který nemohl být vydán v restituci.

Klíčovou otázkou, kterou Ústavní soud řešil, byla otázka legitimity a proporcionality takto zvolené úpravy. Úprava vyvolává celou řadu dalších otázek, které se na omezeném místě nemohu věnovat – například problém retroaktivity související i s přechodnými ustanoveními, otázky ochrany legitimního očekávání, rovnosti anebo adekvátní náhrady.

Ústavní soud se v úvodu argumentace, ještě před provedením samotného testu proporcionality, pouští do problematiky skutkové, konkrétně otázky, zda existuje dostatek pozemků ve vlastnictví státu, jež mohou být použity jako náhradní pozemky pro účely restituce (část VIII.a).

Tuto problematiku soud řeší i přesto, že neprovádí žádné dokazování (odst. 65 odůvodnění rozhodnutí). Vychází však z toho, že tvrzení navrhovatelky vláda nijak neoponovala.

Ústavní soud přijímá za skutečnost, že stát hospodaří s přibližně 130 tisíci hektary zemědělských pozemků, přičemž k uspokojení restitučních nároků by mělo stačit zhruba 10 tisíc hektarů.

Stát podle Ústavního soudu nevyargumentoval, proč část pozemků ve svém vlastnictví nemůže použít pro účely restituce. Následovala kritika státu za liknavost při uspokojování nároků oprávněných osob, což není možné řešit podle Ústavního soudu tím, že nadále bude zamezena možnost získat v restituci náhradní pozemek. Rovněž stanovení lhůty zakládající tzv. *druhou restituční tečku*, nese podle Ústavního soudu rysy svévole, protože

zákonodárce se vůbec nezabýval otázkou, jaký bude stav řešení nároků oprávněných osob (*odst. 70*).

Na základě výše uvedených úvah soud v rámci posuzování legitimacy a proporcionality dané právní úpravy konstatoval, že úprava nesleduje legitimní cíl, protože stát nepředložil žádné důkazy o tom, že není možné poskytnout oprávněným osobám náhradní pozemky.

Tímto označil předmětnou úpravu za protiústavní, jako *obiter dictum* pak poukázal na to, že „že i při indikaci legitimního sledovaného cíle by napadená právní úprava nesplňovala kritérium šetrnosti (potřebnosti), případně by byl namísto závěr o nepřiměřenosti (v užším slova smyslu) zvoleného opatření. ... Ústavní soud neztrácí ze zřetele, že Státní pozemkový úřad (SPÚ) – nebude-li k takovému postupu „přinucen“ konkrétním vykonatelným soudním rozhodnutím – patrně bude mít při stávajícím znění § 28a zákona o půdě stále za to, že není oprávněn oprávněným osobám „dobrovolně“ poskytovat adekvátní finanční náhradu. Jakkoli je takový výklad SPÚ ústavněprávně neudržitelný, nelze přehlížet, že právě ustálená praxe SPÚ představuje jedno z klíčových kritérií ústavněprávního přezkumu tzv. restituční tečky.“

Nález poměrně značně zúžil prostor pro zákonodárce, jakým způsobem řešit otázky restituce pozemků. Přestože v závěru Ústavní soud tvrdí, že nemá v úmyslu „jednou provždy“ vyloučit restituční tečku (*odst. 78*), soubor podmínek, které zákonodárci stanovil, se jeví jako velmi obtížně splnitelný. Ochrana individuálních práv musí být vyvažována s ochranou veřejných zájmů, přičemž Ústavní soud musí hledat mezi těmito právy a zájmy rovnováhu.

Pokud zákonodárce pochybí a omezí individuální práva příliš ve prospěch veřejných zájmů, je právě účelem aplikace testu proporcionality „vrátit“ se k rovnovážnému stavu, což mimo jiné znamená, neomezovat soudním rozhodnutím zcela možnost přijetí zákona zohledňujícího kolidující veřejné zájmy.

Pavel Ondřejek

5. Studentská vědecká soutěž

Odstrašování nebo eskalace? Jaderné zbraně v rámci mezinárodního práva

Goettingen Journal of International Law (*GoJIL*) vyhlašuje 9. ročník studentské vědecké soutěže (vědecké diskuse) na téma „*Odstrašování nebo eskalace? Jaderné zbraně v rámci mezinárodního práva.*“

Problematika jaderných zbraní zasahuje do mnoha oblastí, myšleno mimo jiné mezinárodní humanitární právo, mezinárodní obchodní právo a v neposlední řadě i oblast lidských práv. Proto se domnívám, že je vhodné se zmínit o této soutěži i v našem Bulletinu. Riziko eskalace, a s tím související případné použití jaderného arzenálu v některých mezinárodních konfliktech, velmi významně vzrůstá a téma jaderných zbraní se tedy opět dostalo na výsluní aktuálních výzev mezinárodního společenství.

Výroba, umístění a použití jaderných zbraní je jednou z nejvíce regulovanou oblastí v mezinárodním právu. I přes tento fakt, existuje řada problémů, které vyplývají z existující mezinárodní úpravy, a to převážně smluvního charakteru.

GoJIL položil pro vyhlášenou soutěž, respektive pro vědeckou diskusi, následující základní otázky, jejichž odpovědi zaměstnávají nejen odbornou veřejnost:

- Problematika doposud uzavřených mezinárodních smluv (ratifikací) na jedné straně, ale na druhé straně současná patová situace a s tím související otázka – jakou právní hodnotu a jaký dopad má na politická rozhodnutí týkající se jaderné síly Smlouva o nešíření jaderných zbraní?

- Jak důležitá (podstatná) a účinná je nová Smlouva o zákazu jaderných zbraní?

- Má změna v jednání Spojených států, jak je vidět v jednostraném odstoupení od Iránské smlouvy, dopad na účinnost podobných dohod?

Soutěž je zaměřena na studenty univerzit včetně doktorandů a dává jim šanci vyhrát své první publikování ve vědeckém časopise. Více informací o vypsané soutěži naleznete zde: <http://www.gojil.eu/sec-deterrance-or-escalation.pdf>

Kamila Šrolerová

6. Nové publikace z oblasti lidských práv

PRUS, Łukasz: Ochrona uzasadnionych oczekiwań jednostki jako zasada ogólna europejskiego prawa administracyjnego. Wrocław: Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, 2018, 263 s., ISBN: 978-83-65431-90-5.

Vydavatelství vřatislavské právnické fakulty v tomto roce vydalo monografii Dr. Ł. Pruse z téže fakulty, která je svou povahou studií z evropského správního práva a ve které se autor věnuje *ochraně legitimního očekávání* jako obecné zásadě evropského správního práva. Touto zásadou, která má být podle autora uplatňována v situacích, kdy orgán tvořící nebo aplikující evropské správní právo konkrétním jednáním vyvolal naděje jednotlivce na rozhodnutí, které bude v souladu s jeho předcházejícím ujištěním, se zabývá ve smyslu vertikálního vztahu *správa – jednotlivec* (s. 56). Struktura práce věrně sleduje účel práce a jednotlivé výzkumné otázky.

Ve druhé kapitole autor představuje axiologické základy právní ochrany legitimního očekávání. Dochází přitom k závěru (s. 100–101), že právní ochrana legitimního očekávání je jako součást hodnot právního státu nepsanou obecnou zásadou evropského správního práva a představuje společné právní dědictví členských států.

Hodnota právního státu vyžaduje, aby právo a činnost veřejné správy nevytvářely pro jednotlivce „pasti“, ale naopak právo musí být vytvářeno a aplikováno v souladu s požadavky rovnosti, hodnověrnosti, pravidelnosti a předvídatelnosti. Každý musí mít možnost předvídat právní následky svého jednání a s podobnými případy musí být zacházeno stejně.

Důležitou součástí právního státu je právní jistota, která vyžaduje jasnost a soudržnost práva. Jsou zde proto dvě stránky jedné hodnoty právního

státu – právní jistota představuje stránku objektivní, ochrana legitimního očekávání stránku subjektivní. Ochrana legitimního očekávání však nevyplývá pouze z hodnot právního státu. Její základy byly dovozovány také ze zásad občanského práva.

Ve třetí kapitole se autor věnuje právní jistotě a ochraně legitimního očekávání v evropském správním právu. V jejím rámci autor koncentruje pozornost na řadu dílčích zásad.

Zabývá se tak zásadou jasnosti a přesnosti norem evropského správního práva (zásadou publikace právních aktů v úředních jazycích EU; právní jistotou a problematikou neexistujících aktů; právní jistotou jako podmínkou ponechání v platnosti právních účinků zrušeného právního aktu), zásadou účinnosti a efektivity, zásadou jednoty a soudržnosti, zásadou procedurální exkluzivity nebo zákazem dvojího trestání, zásadou zákazu retroaktivity a zásadou neodvolatelnosti správních aktů nebo otázkou závazání se správními předpisy *stricto sensu* a neregulativními formami činnosti.

Čtvrtá kapitola je věnována podmínkám ochrany legitimního očekávání v evropském správním právu. Autor dospívá k závěru (s. 200), že k porušení této zásady dochází při kumulativním splnění tří podmínek. Zaprvé musí existovat objektivní důvod legitimního očekávání, tedy jednání orgánu, které legitimní očekávání vyvolalo. Zadruhé osoba, které se týká, nemůže být schopna předvídat změnu přijatou unijní správou; legitimní očekávání může vzniknout pouze u uvážlivého, obezřetného a dobře informovaného subjektu práva. Zatřetí nemůže být ochrana legitimního očekávání v rozporu s veřejným zájmem.

V páté kapitole se autor zabývá právními následky porušení obecné zásady ochrany legitimního očekávání v evropském správním právu, které mohou být dvojího druhu. Na straně jedné se může jednat o *ochranu kasační*, která vede k navrácení do situace před změnou právního aktu, správního rozhodnutí nebo stavu v souladu s ujištěním veřejné správy. Na straně druhé půjde o *ochranu kompenzační*, přičemž porušením zásady ochrany legitimního očekávání může vzniknout povinnost k náhradě škody (s. 217).

V šesté kapitole autor relativně obsáhle a podrobně shrnuje závěry, ke kterým dospěl. Za zmínku stojí například to, že podle autora ochrana legitimního očekávání představuje „příkaz optimalizace“ zvláštní právní hodnoty, kterou není možné ztotožňovat s veřejným subjektivním právem.

Obecné zásady právní jistoty a legitimního očekávání jsou determinovány podrobnějšími zásadami a požadavky (s. 220). Autor také uvádí, že přes svůj nestejnorodý obsah a strukturu představuje zásada ochrany legitimního očekávání samostatné kritérium soudní kontroly (s. 223).

Na samém závěru pak autor shrnuje, že axiologické základy zásady ochrany legitimního očekávání jsou silné, její obsah diferencovaný a tato zásada proniká celým systémem evropského správního práva, podmínky ochrany jsou objektivizované a porušení legitimního očekávání může představovat samostatný důvod rozhodnutí o protiprávnosti činnosti orgánů tvořících nebo aplikujících evropské správní právo (s. 230). Podle autora je velmi obtížné vyjádřit zásadu legitimního očekávání ve stručné definici.

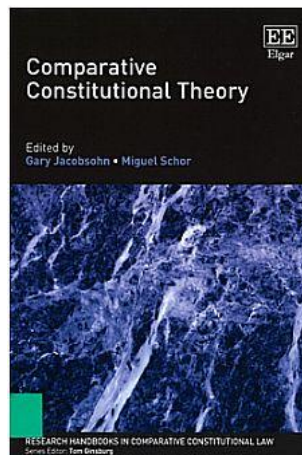
Soustředí se spíše na její podstatné vlastnosti, přičemž *essentialia negotii* je podle něj dobrá víra. Autor uvádí, že obecná zásada ochrany legitimního očekávání by se měla uplatňovat v situaci, kdy orgán tvořící nebo aplikující evropské správní právo vystupuje proti tomu, co vyplývá z jeho dřívějšího postupu, ledaže veřejný zájem převáží nad ochranou zájmu individuálního (s. 231–232).

Představovaná kniha má přeshraniční dosah nejen z hlediska svého tematického zaměření. Lze ji proto doporučit všem, kdo se věnují evropskému (správnímu) právu nebo obecně principům právního státu a postavení jednotlivce v něm.

Publikace je dostupná rovněž v elektronické podobě (ISBN: 978-83-65431-91-2) na: www.bibliotekacyfrowa.pl/publication/94900.

David Kryška

JACOBSON, Gary, SCHOR, Miguel (eds.): Comparative Constitutional Theory. Cheltenham: Edward Elgar, 2018, ISBN: 978-1-78471-912-8, 539 str.

Příručky zaměřené na jednotlivá právní odvětví, případně metodologii právní vědy se v posledních letech objevují stále častěji.

Patrně největší počet z nich se věnuje těm oborům práva, kde je regulace buď stejná anebo přinejmenším podobná ve více státech. V prvním případě je možné zmínit právo mezinárodní, případně evropské, ve druhém například právo ústavní. Vzhledem k množství příruček srovnávacího ústavního práva je tedy možné se ptát, proč je namísto psát další.

Domnívám se, že existuje několik důvodů: v první řadě je to pluralita přístupů ke společným tématům. Editoři knihy Gary Jacobsohn a Miguel Schor složili tým autorů působících převážně v USA a Evropě, ale nechybí mezi nimi autoři z asijských, afrických anebo australských univerzit. Přestože každý z autorů zpracovává téma, které se již objevilo v celé řadě jiných publikací, jejich pohled může být v něčem odlišný, odvíjející se od jejich vlastních pohledů na právo.

Druhým důvodem je jistý vývoj, který sice není nikterak překotný, ovšem v horizontu několika let přesto může v důsledku přelomových soudních rozhodnutí, nových publikací, anebo i společenských změn (např. v posledních letech nárůst ústavního populismu, migrační krize, dříve krize veřejných rozpočtů) k jistým změnám docházet.

V neposlední řadě je pak výhodou této publikace samotné složení autorského týmu, kdy se editorům podařilo získat pro sepsání každého z témat povolaného autora, často publikujícího významnou práci právě z té oblasti, o které do knihy píše.

Knihy je rozdělena do čtyř částí. První pojednává o strukturách ústav a lidských právech.

Objevují se zde témata soudního dialogu, dělby

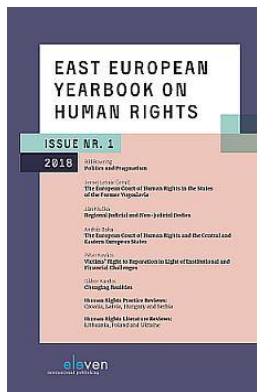
moci, federalismu a z lidskoprávních témat například: lidská důstojnost (autorem kapitoly je Jacob Weinrib) a sociální práva (Jeff King).

Druhá část se týká interpretace ústav, autoři se v ní věnují například principu proporcionality (Víctor Ferreres Comella), protivětšinovému problému (David Robertson), textualismu (Howard Schweber) a pragmatismu (David Landau).

Třetí část je věnována ústavním změnám, a to z různých pohledů, včetně problematiky přechodů k demokracii (Gábor Halmai) a poslední část vybraným problémům srovnávacího ústavního práva, například obranyschopné demokracii (Jan-Werner Müller), nepsané ústavě (Janet McLean), občanství (John E. Finn) anebo americkému excepcionalismu (Mark A. Graber).

Pavel Ondřejek

Nová Východoevropská ročenka pro lidská práva (East European Yearbook on Human Rights), Issue No. 1, 2018

V polovině roku 2018 po delších přípravách vyšlo první číslo *Východoevropské ročenky pro lidská práva* (EEYHR).

Jde o nový recenzovaný (*peer-reviewed*) právnický časopis, který vydává nizozemské nakladatelství *Eleven International Publishing*.

Nový časopis, jehož editování se ujali **Mart Susi** (Tallinn), **Vesna Crnić-Grotić** (Rijeka) a **Michal Balcerzak** (Toruń), se zaměřuje především na diskurs lidských práv v zemích východní Evropy v širším kontextu celosvětových problémů.

Časopis by měl být prostředkem pro vědecké pracovníky z těchto zemí, aby publikovali (v angličtině) o regionálních a globálních problémech lidských práv.

Zároveň je otevřený autorům z jiných regionů pro jejich příspěvky k tématům relevantním pro tuto oblast.

Již první číslo přineslo řadu zajímavých článků, jako např. příspěvek B. Bowringa „*Politics and Pragmatism*“, analyzující 20 let Ústavního soudu Ruské federace ve vztahu k Evropské úmluvě o lidských právech, článek o ESLP ve státech bývalé Jugoslávie (J. Letnar Čerňič), článek o regionálních soudních a mimosoudních orgánech jako prostředku pro ochranu lidských práv (J. Klučka), nebo článek o právu obětí na reparaci z pohledu Mezinárodního trestního soudu (P. Kovács).

Ročenka také obsahuje sekci, která se věnuje informacím o praxi a odborné literatuře v oblasti lidských práv z jednotlivých zemí střední a východní Evropy.

Bylo by tudíž velmi žádoucí, aby se již v příštím čísle EEYHR členové VCLP rovněž zapojili do publikování svých odborných prací a představili praktické a teoretické otázky lidských práv, kterými se v ČR zabýváme.

Instrukce pro autory jsou ke stažení na těchto stránkách: www.elevenjournals.com.

Rukopisy je třeba posílat na adresu: east.eyhr@gmail.com.

Pavel Šturma